

УДК 343.575

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.05.62>

КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ЗАПОБІГАННЯ НАРКОЗБУТУ У ПРИЧОРНОМОРСЬКОМУ РЕГІОНІ МАТЕРИКОВОЇ УКРАЇНИ

*Мазуренко О.В.,**начальник Любашівського ВП Балтського ВП ГУНП
в Одеській області майор поліції,**аспірант докторантури та аспірантури
Одеського державного університету внутрішніх справ*

Мазуренко О.В. Кримінологічний аналіз та вдосконалення системи запобігання наркозбуту у причорноморському регіоні материкової України.

У статті досліджено кримінологічні особливості протиправного збуту наркотиків і на цій основі надання пропозицій з удосконалення системи протидії наркотичній злочинності у Причорноморському регіоні материкової України.

Автором виявлено, що швидкі темпи наркотизації населення, розширення асортименту пропозиції наркотиків, збільшення обсягів їх постачання, залучення у злочинний збут великої кількості населення, втягування України у світову індустрію наркобізнесу, – лише незначний перелік загроз, що обумовлює підвищений ступінь небезпеки діяльності пов'язаної з незаконним збутом наркотиків. Доводиться, що в силу специфічного економічного, соціального, демографічного становища; вигідного географічного розташування; наявності розгалуженої мережі морського, залізничного та автотранспортного сполучення Причорноморський регіон виявився однією із найпривабливіших територій для незаконного збагачення злочинців за рахунок збуту наркотиків. Обґрунтовується, що це ставить проблему аналізу злочинності в сфері наркотиків у Причорноморському регіоні материкової України у надзвичайно актуальну наукову проблему і обумовлює необхідність пошуку нових форм та засобів вдосконалення регіональної системи запобігання наркотичній злочинності.

Автором встановлені високі показники інтенсивності збуту наркотиків у Причорноморському регіоні. Так, якщо в Україні коефіцієнт інтенсивності незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів складає у середньому 14 злочинів на 100 тис. населення, то у Причорноморському регіоні України ці показники перевищують середньо українські.

Аргументується, що злочинці використовують самі різноманітні способи переміщення наркотиків від протиправного виробника до кінцевого споживача.

Обґрунтовується, що запобігання збуту наркотиків являє собою сукупність взаємопов'язаних заходів, яка має охоплювати ряд сфер суспільних відносин. Діяльність державних та правоохоронних органів, до завдань яких входить протидія наркотичній злочинності, мають здійснювати вплив на сферу пропозиції та сферу попиту наркотиків.

У роботі сформульовано, що правоохоронні органи у Причорноморському регіоні України мають реагувати адекватними заходами із перешкодження злочинам: вдосконалювати інформаційно-аналітичне забезпечення роботи з протидії злочинності; підготовка висококваліфікованих кадрів, які б з використанням сучасних знань, новітніх форм та засобів здійснювали б запобігання злочинності; потребує вдосконалення нормативно-правове забезпечення практики протидії наркозбуту, особливо організованим його формам; важливу роль відіграє налагодження взаємодії (на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях) між практичними підрозділами Національної поліції, прокуратури, Суду, Державної прикордонної служби тощо у питаннях обміну інформацією про злочинців, проведення сумісних операцій з припинення злочинів, перешкодження контрабанді та їх переміщенню територією країни до місць збуту; важливим напрямком є протидія «безконтактним» формам наркозбуту – через Інтернет, різноманітні месенджери тощо; не остання роль відводиться профілактиці наркотичній злочинності: пропаганда здорового способу життя серед населення; запобігання рецидиву злочинів і інші заходи.

Ключові слова: незаконний збут наркотиків, наркотики, Причорноморський регіон, протидія, запобігання, злочинність, кримінальні правопорушення.

Mazurenko O. Criminology analysis and improvement of the system of prevention of drug trafficking in the black sea region of mainland Ukraine.

The article examines the criminological features of illegal drug sales and, on this basis, provides suggestions for improving the system of combating drug crime in the Black Sea region of mainland Ukraine.

The author revealed that the rapid pace of drug addiction, the expansion of the range of drug supply, the increase in the volume of their supply, the involvement of a large number of the population in the criminal sale, the involvement of Ukraine in the world drug business industry are only a small list of threats that determine the increased degree of danger of activities related to illegal sale of drugs. It is proven that due to the specific economic, social, demographic situation; advantageous geographical location; due to the presence of an extensive network of sea, rail and road transport, the Black Sea region turned out to be one of the most attractive areas for the illegal enrichment of criminals through the sale of drugs. It is substantiated that this puts the problem of analyzing drug crime in the Black Sea region of mainland Ukraine into an extremely urgent scientific problem and determines the need to find new forms and means of improving the regional system of drug crime prevention.

The author established high indicators of the intensity of drug sales in the Black Sea region. So, if in Ukraine the intensity of the illegal sale of narcotic drugs, psychotropic substances or their analogues is an average of 14 crimes per 100,000 population, then in the Black Sea region of Ukraine these indicators exceed the Ukrainian average.

It is argued that criminals use the most diverse ways to move drugs from the illicit producer to the end user.

It is justified that the prevention of drug sales is a set of interrelated measures that should cover a number of spheres of social relations. The activities of state and law enforcement agencies, whose tasks include countering drug crime, should influence the sphere of supply and demand of drugs.

The paper states that law enforcement agencies in the Black Sea region of Ukraine should respond with adequate measures to prevent crimes: improve information and analytical support for crime prevention work; training of highly qualified personnel who would use modern knowledge, the latest forms and means to prevent crime; regulatory and legal support for the practice of combating drug addiction needs improvement, especially its organized forms; an important role is played by the establishment of cooperation (at the national, regional and local levels) between the practical units of the National Police, the Prosecutor's Office, the Court, the State Border Service, etc. in matters of exchanging information about criminals, conducting joint operations to stop crimes, preventing smuggling and their movement through the territory of the country to points of sale; an important direction is counteraction to «contactless» forms of domestic anesthesia – through the Internet, various messengers, etc.;

not the last role is assigned to the prevention of drug crime: promotion of a healthy lifestyle among the population; prevention of recidivism and other measures.

Key words: illegal sale of drugs, drugs, Black Sea region, counteraction, prevention, crime, criminal offenses.

Постановка проблеми. Тема незаконного збуту наркотиків вже довгі роки не втрачає своєї актуальності. Швидкі темпи наркотизації населення, розширення асортименту пропозиції наркотиків, збільшення обсягів їх постачання, залучення у злочинний збут великої кількості населення, втягування України у світову індустрію наркобізнесу, – лише незначний перелік загроз, що обумовлює підвищений ступінь небезпеки діяльності пов'язаної з незаконним наркозбутом. В силу специфічного економічного, соціального, демографічного становища; вигідного географічного розташування; наявності розгалуженої мережі морського, залізничного та автотранспортного сполучення Причорноморський регіон виявився однією із найпривабливіших територій для незаконного збагачення злочинців за рахунок збуту наркотиків. Наведене ставить проблему аналізу наркозлочинності у Причорноморському регіоні материкової України у надзвичайно актуальну наукову проблему і обумовлює необхідність пошуку нових форм та засобів вдосконалення регіональної системи запобігання наркозлочинності.

Стан дослідження. Проблемі кримінологічного аналізу та запобігання наркозбуту на регіональному рівні неодноразово присвячували увагу у своїх дослідженнях такі вчені, як: А.М. Бабенко [1, с. 12-14; 5, с. 16-26; 3; 4; 5, с. 42-60; 6; 28; 29; 30], В.С. Батиргареева [7, с. 39-54], Ю.В. Баулін та В.І. Борисов [21], Б.М. Головкін [9] В.І. Женунтій [10], А.П. Закалюк [11, с. 424-451], А.А. Музика [17], О.В. Одерій та В.М. Лисенко [20], М.О. Овчаренко [26, с. 1296-1304], Р.С. Орловський [27, с. 377-385], С.П. Рашевський [22], М.П. Селіванов та М.С. Хруппа [23], Є.В. Фесенко [25] та ін. Разом з цим, результати вказаних вчених в основному ґрунтувалися на загальних питаннях аналізу та запобігання наркозлочинності. Науковці висвітлювали окремі кримінально-правові, кримінологічні, або криміналістичні аспекти протидії незаконному збуту наркотиків у рамках загальнодержавної системи протидії цим правопорушенням. Тема аналізу територіальних особливостей наркозбуту у Причорноморському регіоні материкової України в якості окремого феномену не досліджувалася, а система запобігання цим протиправним діям з урахуванням регіональних особливостей не розроблялася. Вище наведене й обумовило **актуальність**, вибір напряму і теми дослідження.

Отже, **мета нашої статті** полягає у отриманні нових знань про територіальні кримінологічні особливості наркозбуту і на цій основі надання пропозицій з удосконалення системи протидії наркозлочинності у Причорноморському регіоні материкової України.

Виклад основного матеріалу. За даними вітчизняних вчених, на сьогодні в нашій країні під профілактичним наглядом перебуває 694 928 осіб із розладами психіки та поведінки внаслідок вживання наркотиків та зловживання психоактивними речовинами. У відносних показниках ця цифра становить 1 631,6 на 100 тис. населення, що істотно перевищує інтенсивність всієї злочинності в Україні (1250 злочини на 100 тис. населення). Тільки протягом 2017-2019 рр. в нашій країні щорічно реєструвалося близько 115 170 осіб, яким вперше в житті лікарі ставили діагноз психічних та поведінкових розладів, пов'язаних із споживанням наркотичних та уживанням психоактивних речовин. Ці показники є не лише стабільно високими, а і демонструють щорічне зростання на 1,5-2% [8, с. 46-47; 2, с. 16-26; 19, с. 91]. Це не випадково, оскільки вже давно відомо, що наркотизація, а також пов'язані з цим явищем злочинність, рецидивізм та маргіналізація значної кількості частини населення останнім часом справедливо відносять до одних з найбільш небезпечних загроз кримінологічній безпеці нашої країни [16, с. 126]. Перефразуючи професора Б.М. Головкина, зазначимо, що сучасна сфера пропозиції наркотиків являє собою особливий тип злочинної спільноти і останнім часом набуває рис великої індустрії забезпечення пропозиції та попиту на наркотики. Яка являє собою умовне об'єднання осіб, які взаємодіють між собою у межах спільної злочинної діяльності, пов'язаної із протиправним розповсюдженням наркотичних засобів, психотропних речовин і т.д.; являють собою потужну деструктивну колективну силу, яка впливає на важливі сфери суспільного життя [9, с. 172]. Члени такої злочинної спільноти характеризуються: схожістю злочинних інтересів, спрямованих на отримання прибутків; нехтуванням суспільних інтересів, спрямованих на забезпечення здоров'я населення; дотриманням правил злочинного середовища; взаємністю обміну інформацією щодо способів та видів протиправної діяльності та з уникнення кримінальної відповідальності тощо [9, с. 172]. Катастрофічна швидкість поширення наркотиків становить загрозу національним інтересам не лише України, а і інших країн світу, саме високий рівень наркоманії та незаконного обігу наркотиків багато в чому детермінує збільшення масштабів криміналізації суспільства в цілому [13, с. 73]. У своїх публікаціях ми вже неодноразово звертали увагу на те, що рівень і обсяги наркозбуту у Одеській, Мико-

лаївській та Херсонській областях залишаються стабільно високими [15, с. 115-118]. В силу специфічного набору місцевих факторів, протиправний збут наркотиків залишається одним із домінуючих видів незаконного збагачення у Причорноморському регіоні нашої країни. Щорічно з майже 6382 злочинів, вчинених за ознаками ст. 307 КК України, у Одеській області їх вчиняється понад 251 злочини, у Миколаївській – 293, у Херсонській – понад 294 випадки [14, с. 138-140]. Тобто, у трьох південних областях Причорноморського регіону вчиняється більше 13% (838) від усього наркозбуту нашої країни.

За результатами аналізу статистичних даних, нами встановлені високі показники інтенсивності наркозбуту у Причорноморському регіоні. Так, якщо в Україні коефіцієнт інтенсивності незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів складає у середньому 14 злочинів на 100 тис. населення, то у Причорноморському регіоні України ці показники перевищують середньо українські. Для прикладу, якщо у Кіровоградській області інтенсивність наркоз буту складає 10 злочинів на 100 тис. населення, у Черкаській – 10, у Закарпатській – 8, у Київській – 7, у Чернівецькій 6, у Львівській – 4 злочини на 100 тис. населення, то станом на 2020 рік для Одеської та Херсонської областей інтенсивність незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів становлять по 15 на 100 тис. населення; у Херсонській області вони дорівнюють 18 на 100 тис. Це при тому, що у 2015 році аналогічні дані розподілялися наступним чином: у Одеській області інтенсивність злочинного наркозбуту фіксувалася на рівні 9 на 100 тис. населення; Миколаївська область характеризувалася 17 злочинами на 100 тис. населення; а у Херсонській області спостерігалися 23 незаконного збуту наркотиків на 100 тис. населення [14, с. 138-140]. Тобто, у Одеській області відбулося збільшення інтенсивності наркоз буту на +67%; у Миколаївській області – на +12%; тоді, як у Херсонській області, навпаки, відбулось зниження інтенсивності наркоз буту до – 34%. Таким чином, у досліджуваних нами регіонах ситуацію у сфері наркоз буту можна охарактеризувати як складну із тенденціями до погіршення.

Враховуючи специфіку географічного розташування України, асортимент наркотичних засобів та специфіку їх потрапляння у кримінальний «бізнес», доцільно розглянути способи їх переміщення та транспортування до місць споживачів наркотиків. У науковій, довідковій та юридичній літературі міститься великий перелік наркотичних засобів, психотропних речовин та їх аналогів, що заборонений для вільного обі-

гу. Асортимент та способи їх потрапляння на вітчизняний та зарубіжний «чорний ринок» дуже різноманітні. Практиці відомі низка маршрутів контрабандного переміщення наркотичних засобів: Азіатський, Албанський, Африканський, Балканський, Північно-Чорноморський, Східно-Середземноморський, Угорський і місцевий кримінальний [24, с. 51-52]. Наркоугруповання використовують самі різноманітні способи їх переміщення від протиправного виробника до кінцевого споживача.

За даними правоохоронних органів, наркотики потрапляють у незаконний обіг в Україну всіма видами морського, авіаційного та автотранспортного сполучення; широкого розповсюдження набуло відправлення за допомогою поштових відправлень [12, с. 33-34].

Так, метадон, що виготовляється на території України в підпільних лабораторіях, поширюється серед населення переважно представниками циганської діаспори; кокаїн потрапляє в Україну морським, авіаційним та автотранспортними шляхами, а також з використанням поштових відправлень. Морським шляхом кокаїн потрапляє в першу чергу через порти Одеської області і використовується як для місцевого вживання, так і для транзиту в країни Західної Європи наземними видами транспорту. Злочинні угруповання активно використовують чорноморські порти, для налагодження поставок наркотичних засобів, за допомогою морських контейнерних перевезень [12, с. 33-34]. Наркотичні засоби також потрапляють до нашої країни шляхом широкої мережі кур'єрів (повітряним, морським та наземним транспортом). Внутрішній попит на вироби з макової соломи, конопель, амфетамін та метамфетамін забезпечується з підпільних лабораторій України, що транспортується дрібним та великим оптом через різноманітні мережі збуту шляхом автотранспорту та поштових переказів. Наркоділками широко використовуються в якості маркетингу мережі Інтернету тощо [12, с. 33-34].

Запобігання збуту наркотиків являє собою сукупність взаємопов'язаних заходів, яка має охоплювати ряд сфер суспільних відносин. Діяльність державних та правоохоронних органів, до завдань яких входить протидія наркозлочинності, мають здійснювати вплив на сферу пропозиції та сферу попиту наркотиків. Ця діяльність здійснюється на основі загальної організації запобігання наркозбуту, тобто за допомогою сукупних організаційних (аналіз, облік, реєстрація наркотичних правопорушень), управлінських (прогнозування наркозлочинів, планування запобіжних заходів, взаємодія між підрозділами, координація, здійснення безпосередніх запобіжних заходів), та профілактичних заходів (реалізація антинаркотичних

програм і планів, роз'яснювальна робота серед населення, інша діяльність, що непов'язана із каральними заходами) [18, с. 165-166]. Наступною ланкою запобігання наркозбуту є правоохоронна діяльність, що є системою заходів з реалізації правозахисних функцій державними правоохоронними органами – поліцією, СБУ, Судом, прокуратурою, прикордонною службою тощо. І завершальною – найбільш масштабною є профілактика наркозбуту. Ця діяльність здійснюється відповідними суб'єктами (поліція, медичні установи, громадські діячі і т.д.) і спрямована на недопущення вчинення злочинів ще на ранніх стадіях. Вона відноситься до некаральних заходів впливу, є найбільш гуманним способом запобігання наркозлочинності і охоплює своїм впливом велику кількість осіб на більш ранніх стадіях – ще до початку стадії готування або замаху до вчинення кримінального правопорушення, пов'язаного із збутом наркотиків [18, с. 166].

Узагальнення наукової літератури з питань протидії наркозбуту [1; 6; 17; 18; 22; 24; 28; 29], дозволяє виділити основні шляхи вдосконалення системи запобігання наркотиків у Причорноморському регіоні України. По перше, важлива роль нами відводиться вдосконаленню інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності поліції та інших правоохоронних органів на основі кримінального аналізу та кримінологічної картографії. По-друге, діяльність правоохоронних органів має бути переорієнтовано на виявлення та припинення всіх без виключення видів збуту наркотиків та інших речовин, відповідно до ст. 307 КК України. По-третє, є важливим посилення наступу на організовані форми збуту наркотиків. Також потребує посилення кримінальної відповідальності за організовані форми збуту наркотиків. Ефективність запобігання наркозбуту буде малоефективною без вдосконалення професійної підготовки та перепідготовки співробітників поліції, СБУ, державної прикордонної служби та інших суб'єктів протидії даному виду протиправної діяльності. Оскільки на сучасному етапі незаконний обіг наркотиків має всі ознаки транскордонної злочинності, то не остання роль нами відводиться міжнародному співробітництву правоохоронних органів України із аналогічними зарубіжними структурами. Крім цього, місцевими органами Одещини, Миколаївщини на Херсонщини прийнято ряд місцевих програм (в тому числі «Безпечне місто»), відповідно до яких проводиться фінансування та вдосконалення матеріально-технічного оснащення територій вказаних регіонів: освітлення вулиць, встановлення поліцейських станцій, оснащення вулиць відео спостереженням із забезпеченням відповідними програмно-цільовими комплексами і т.д. Ці

можливості також потрібно використовувати для виявлення потенційних збувачів наркотиків, встановлення їх місць проживання та пересування, узагальнення потенційних місць, які використовуються для «закладок» наркотичних засобів тощо. Разом з цим наведені заходи виявляються малоефективними без впливу на сферу попиту наркотиків. Тут, використовуючи багаторічний досвід роботи в правоохоронних органах ми пропонуємо посилити віктимологічну профілактику, яка би здійснювалася на широке коло потенційних споживачів наркотиків через радіо, пресу, телебачення, із задіянням до такої роботи представників громадськості – волонтерів, громадських активістів, ветеранів правоохоронних органів, представників науки та освітян, діячів культури тощо.

Висновки. Підсумовуючи результати власного дослідження, слід зазначити, що наркозлочинність у Причорноморському регіоні України на теперішні час є одним з найрозповсюдженіших видів злочинності. Особливо гострою проблемою сучасності виступає наркоз бут та організовані його форми. Незважаючи на чисельні наукові праці та значний напрацьований досвід роботи у протидії наркозбуту, проблема протидії цьому виду кримінальних правопорушень залишається надзвичайно актуальною проблемою, оскільки зі зміною соціально-економічних умов у країні та у її регіонах, злочинність реагує новими формами та видами протиправної діяльності. За таких умов правоохоронні органи у Причорноморському регіоні України мають реагувати адекватними заходами із перешкоджання злочинам: вдосконалювати інформаційно-аналітичне забезпечення роботи з протидії наркозлочинності; підготовка висококваліфікованих кадрів, які б з використанням сучасних знань, новітніх форм та засобів здійснювали б запобігання наркозлочинності; потребує вдосконалення нормативно-правове забезпечення практики протидії наркоз буту, особливо організованим його формам; важливу роль відіграє налагодження взаємодії (на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях) між практичними підрозділами Національної поліції, СБУ, прокуратури, Суду, Державної прикордонної служби тощо у питаннях обміну інформацією про злочинців, проведення сумісних операції з припинення злочинів, перешкоджання контрабанді та їх переміщенню територією країни до місць збуту; важливим напрямком є протидія «безконтактним» формам наркоз буту – через Інтернет, різноманітні месенджери тощо; не остання роль відводиться профілактиці наркозлочинності (пропаганда здорового способу життя серед населення; запобігання рецидиву злочинів і т.д.).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бабенко А.М. Регіональні особливості розподілу наркозлочинності в Україні: деякі шляхи протидії. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2012. Випуск 20. Частина 1. Том 4. С. 12–14.
2. Бабенко А.М. Сучасний стан та тенденції наркозлочинності, вбивств та самогубств у містах і сільських районах України: кримінологічний вимір та запобігання/ *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*: науковий журнал. 2018. Спеціальний випуск №1 (91) «Протидія наркозлочинності в Україні та у світі: проблеми та шляхи їх вирішення». Д.: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2018. С. 16–26.
3. Бабенко А.М. Запобігання злочинності в регіонах України: концептуально-методологічний та праксеологічний вимір: монографія. Одеса: ОДУВС, 2014. 416 с.
4. Бабенко А.М. Територіально-просторовий аналіз злочинності у населених пунктах Одеської області. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2017. № 2(9). URL: http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/11_Babenko.pdf (дата звернення 01.09.2022).
5. Бабенко А.М. Регіональні особливості злочинності у містах та сільських районах Запорізької, Дніпропетровської та Харківської областей. *Питання боротьби зі злочинністю*: зб. наук. пр./ редкол.: В.І. Борисов та ін. Харків: Право, 2018. Вип. 36. С.42-60. URL: <http://pbz.nlu.edu.ua/article/view/157063> (дата звернення 01.09.2022).
6. Бабенко А.М., Конопельський В.Я. Чекмарьова І.М. Кримінологічна характеристика та запобігання злочинності у прикордонних регіонах Причорномор'я материкової України: монографія. Харків: Право, 2019. 264 с.
7. Батиргареева В.С., Бабенко А.М. Аналіз сучасної криміногенної ситуації в Україні як інформаційна модель для розробки стратегії зменшення можливостей вчинення злочинів. *Архів кримінології та судових наук*. №1. 2020. С. 39-54
8. Гладкова Є.О. Правові засади протидії наркозлочинності: функціональний аналіз. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2017. №2 (16). С.46-54.
9. Головкін Б.М. Теперішнє і майбутнє кримінології. *Проблеми законності*. 2020. Вип. 149. С. 168–184. URL: <http://plaw.nlu.edu.ua/issue/view/12367/6456> (дата звернення 01.09.2022)
10. Женунтій В.І., Бабенко А.М. Незаконне культивування наркотиковмісних рослин:

- кримінально-правовий та кримінологічний аспекти, запобігання: монографія. Донецьк: ДЮІ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2009. 224 с.
11. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у 3-х кн. Київ: Вид. Дім «Ін Юре», 2007. Кн. 2: Кримінологічна характеристика та запобігання вчиненню окремих видів злочинів. 2007. 712 с.
  12. Звіт щодо наркотичної та алкогольної ситуації в Україні за 2021 рік (за даними 2020 року) / Державна установа «Український моніторинговий центр з наркотиків та алкоголю Міністерства охорони здоров'я». Київ, 2021. 56 с.
  13. Луценко Ю.В., Полторацький О.Б., Тарасюк А.В. Суб'єкт контрабанди наркотичних засобів у теорії кримінального права України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 4(91). С. 73–81. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvdv_s_2018_1_16 (дата звернення 01.09.2022).
  14. Мазуренко О.В. Деякі шляхи підвищення ефективності запобігання наркоз буту у Причорноморському регіоні материкової України. *Кримінально-правові та кримінологічні аспекти протидії злочинності: матеріали міжнар. наук.-практ. Інтернет конф. (м. Одеса, 27 листопада 2020 року)*. Одеса: ОДУВС, 2020. С.138-140.
  15. Мазуренко О.В. Кримінологічна оцінка ефективності запобігання наркоз буту на регіональному рівні. *Кримінально-правові та кримінологічні аспекти протидії злочинності: матеріали Всеукр. наук.-практ. Інтернет. конф. (м. Одеса, 29 листопада 2019 р.)*. Одеса: ОДУВС, 2019. С. 115–118.
  16. Мозоль С.А. Сучасні загрози кримінологічній безпеці. *Наше право*. 2018. № 1. С. 121–127. URL: <http://nashe-pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/archive/NP-2018-1/NP-2018-1.pdf> (дата звернення 01.09.2022)
  17. Музика А.А. Відповідальність за злочини у сфері обігу наркотичних засобів. Київ: Логос, 1998. 324 с.
  18. Наркозлочинність (кримінологічний аналіз та протидія): навч. посібн. / Я.В. Ступник, О.В. Білаш, Ю.Ю. Варга та ін.. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2016. 308 с.
  19. Національний звіт за 2017 рік щодо наркотичної ситуації в Україні (за даними 2016 року) / Державна установа «Український моніторинговий центр з наркотиків та алкоголю Міністерства охорони здоров'я». Київ, 2017. 228 с.
  20. Одерій О.В., Лисенко В.М. Розслідування злочинів щодо незаконного обігу неркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів: наук.-практ. посіб. Харків: Золоті сторінки, 2004. 164 с.
  21. Організований наркобізнес (поняття, форми, підстави кримінальної відповідальності) / Баулін Ю.В., Борисов В.І., Дорош Л.Д. [та ін.]; за заг. ред. Ю.В. Бауліна, Л.В. Дорош. Харків: Право, 2005. 256 с.
  22. Рашевський С.П. Механізм протидії незаконному обігу наркотичних засобів і психотропних речовин: поняття і зміст. *Порівняльно-аналітичне право*. №1. 2016. С. 294–297.
  23. Селіванов М.П., Хруппа М.С. Антинаркотичне законодавство України. Теорія. Історія: коментар. Київ: Юрінком, 1997. 352 с.
  24. Сорока С.О. Контрабанда наркотичних засобів: проблеми протидії: дис. ... кандид. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2018. 234 с.
  25. Фесенко Є.В. Злочини проти здоров'я населення та система заходів з його охорони: монографія. Київ: Атіка, 2004. 280 с.
  26. Ovcharenko, M.O., Tavalzhanskyi, O.V., Radchenko, T.M., Kulyk, K.D., & Smetanina, N.V. (2020). Combating Illegal Drugs Trafficking Using the Internet by Means of the Profiling Method (Боротьба з незаконним обігом наркотиків через Інтернет за допомогою методу профілювання). *Journal of Advanced Research in Law and Economics*. 2020. Vol. 11, № 4. P. 1296–1304.
  27. Ruslan Semenovych Orlovskiy, Anatoliy Trokhymovych Komziuk Bohdan Mykhailovich Orlovskiy, Taisa Vasylivna Rodionova. Contemporary forms and methods of counteracting narcotization of the youth. *Amazonia Investiga*. Vol. 9. Issue 28 (2020). P. 377–385.
  28. Батиргареева В.С., Бабенко А.М. Вплив установ виконання покарань і попереднього ув'язнення на криміногенну ситуацію в Україні. *Право України*. №2. 2020. С.164-183
  29. Бабенко А.М., Федорончук І.В. Втручання у діяльність захисника чи представника особи: кримінологічний і кримінально-процесуальний виміри / *Юридичний бюлетень*, 2020. № 15. С.104–112.
  30. Бабенко А.М. Тактико-психологічні, кримінально-процесуальні, адміністративно-правові та оперативно-розшукові заходи профілактики і запобігання кримінальним правопорушенням. *Південноукраїнський правничий часопис* № 1. 2021 С. 14–22.